

Recenzije, prikazi i primjeri dobre prakse

Tragom jednog putovanja - Prikaz istraživačkoga projekta učenika i učitelja OŠ Ivanska

Na početku puta

Svoj prvi veliki istraživački projekt OŠ Ivanska provela je 2008. godine kada smo njime osvijetlili život i rad jezikoslovca vlč. Josipa Đurkovečkoga, autora gramatike „Jezičnice“ koju je napisao u Samarici početkom XIX. st. Veliko otkriće da je taj poznati stari jezikoslovac djelovao upravo u našem kraju probudio je u svima interes za proučavanje prošlosti. Tada smo uronili u stare školske i župne spomenice među čijim smo požutjelim stranicama pronašli i mnoge druge zanimljive priče. Jedna se takva našla i u spomenici naše područne škole u Donjoj Petričkoj gdje smo u zapisu nekadašnjega petričanskoga učitelja **Jurja Benića** pročitali kako su oni **Edo Špoljar**, učitelj iz susjedne škole u Martincu, uvježbavali atraktivne dramsko-scenske i glazbene programe s kojima su njihovi učenici u godinama uoči II. svjetskoga rata nastupali diljem Hrvatske. Nemalo smo ostali iznenađeni saznajući da je Eduard Špoljar, čuveni bjelovarski gimnazijski profesor, dramski pedagog i pisac,

svoj radni vijek započeo na obroncima Moslavačke gore. Kako su o njihovim uspješnim nastupima pisale i tadašnje novine, krenuli smo u ovaj novi istraživački pothvat želeći rasvijetliti živote učitelja Benića i Špoljara i njihove, za ono vrijeme neobične i inovativne školske aktivnosti s djecom.

Voditeljicama projekta imenovane su učiteljica hrvatskoga jezika **Katica Šarlija** i knjižničarka **Tanja Nađ**, a u projektni su tim uključeni učitelj povijesti **Dubravko Cajner**, pedagoginja **Željka Modrić**, učitelj glazbene kulture **Zdravko Kolar** te učiteljica **Katarina Mlinarić** iz PO Donja Petrička, koji su tijekom II. polugodišta šk. g. 2018./19. provodili zacrtane aktivnosti s pojedinim skupinama učenika. Nositelji istraživanja bili su učenici 8. razreda, dok su istovremeno pjevački zbor škole te učenici nižih razreda uvježbavali program predstavljanja projekta, sačinjen upravo od glazbenih i scenskih točaka s kojima su nekoć nastupali učenici Petričke i Martinca.

Učitelj Juraj Benić s učenicima škole u Donjoj Petričkoj

U želji da naše učenike provedemo kroz dragocjeno iskustvo istraživanja i proučavanja arhivske građe, naše su aktivnosti uključivale posjet Državnom arhivu u Bjelovaru gdje smo na uvid dobili školske spomenice Donje Petričke i Martinca, Gimnaziji Bjelovar gdje nam je knjižničarka **Biljana Barišić Mudri** predstavila radni vijek profesora Špoljara u toj ustanovi, Narodnoj knjižnici Petra Preradovića u Bjelovaru u kojoj su nam knjižničarka **Tina Gatalica** i **prof. Ilija Pejić** predstavili književno stvaralaštvo Ede Špoljara te Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu u kojoj smo u čitaonici starih novina potražili objavljene članke o nastupima naših učenika.

Svako novo saznanje o životu i radu ovih kreativnih učitelja donosilo je i novi ushit i otvaralo prostore za nova nadahnuća. Zamišljeno početno istraživanje uskoro je preraslo u opsežan stvaralački poduhvat u kojemu je sudjelovalo gotovo pedesetak učenika OŠ Ivanska. Pred nama su se širili neobični vidici koje su nam svo-

jom vedrinom i maštom, pjesmom i glumom, otkrili nekadašnji učitelji i učenici dviju malih, seoskih škola u Moslavini.

Temelji nove škole

Juraj Benić rođen je 14. ožujka 1913. u Karlovcu. Nakon završene Učiteljske škole u rodnom mjestu i odsluženja vojnoga roka, dekretom Ministarstva prosvjete nastupio je 28. studenoga 1936. na svoje prvo učiteljsko mjesto u Donjoj Petričkoj:

Živjeti i raditi u Donjoj Petričkoj bilo je vrlo ugodno, unatoč blatnjavim putevima, žmigavim petrolejkama, pomanjkanju prijevoza. Svega je nedostajalo za jedan ugodniji, civiliziraniji život, ali bila je puna škola djece, brojem i slovom oko 75-ero. (...)

Djeca su mi bila draga jer su bila moj glavni sadržaj, da ne kažem grubo – sredstvo za rad. Sve te male dječje glave trebalo je oblikovati i obogatiti. Djeca su bila bistra i nadarena. U školu su dolazili uredno odjeveni, osobito ženska djeca. Posebno su bili

skloni muzici - reklo bi se tada - pjevna sredina. To je uočio i moj prethodnik, razvijao taj prirodni dar, a ja sam nastavio još upornije- i bilo je uspjeha!

U isto vrijeme i pod sličnim okolnostima nastupio je i Edo Špoljar na dužnost učitelja u susjednom Martinu. Rođen 13. ožujka 1913. g. u Zagrebu, s iskustvom svoga osobnoga velikoga putovanja u Ameriku u kojoj je završio osnovnu školu, bio je svojim zvanjem jednostavno pozvan proširiti životne horizonte ovoj maloj, seoskoj djeci koja su mu bila povjerena. Zanimljivo je da su Benić i Špoljar rođeni samo u dan razlike (Edo 13., a Jure 14. ožujka 1913.)

Obojica mladi, poletni i solidno obrazovani, stvorili su vrlo brzo sadržajne suradničke odnose. I po slovu zakona učitelj je bio obvezan djelovati i izvan škole, što su oni uglavnom sveli na produljeni rad s djecom. Odabrali bi kakav dramski ili glazbeni program, obrađivali ga svaki na svojoj školi, a provjeravali na zajedničkim susretima negdje na pola puta, redovito je to bilo kod tzv. Stupova, na izlasku iz šume Rastov potok. I jedni i drugi su uvidjeli da, iako maleni, ovako združeni mogu mnogo više učiniti nego svaki za sebe.

„Martinac - Petrička: dva sela, dvije škole, dva učitelja, ali jedan zajednički rad. Učitelji su dobri i stari znanci pa su odlučili zajedno i raditi. S đacima trećeg i četvrtog razreda osnovali su glumački i pjevački zbor: Ljeti, kad je vrijeme lijepo i toplo, sastajali bi se đaci obih škola u jednoj šumici na polovini puta Martinac - Petrička. Seljaci iz obližnjih kuća posuđivali bi im stolice i ostale potrepštine pa bi se tu, pod vedrim nebom, vježbalo: glumilo i pjevalo...“ (E. Špoljar)

Takav se rad jako svidio učenicima i škola za njih nije više bila strah i trepet kao što je to bila njihovim roditeljima. Taj novi duh u školi, koji je zapuhao poticajem Stjepana Radića („Ne natr-

pavanje u znanju, nego natjecanje u radinosti“), naišao je isprva na nerazumijevanje u selu te je zbog toga bio i novi učitelj često puta napadan što, po njihovu mišljenju, djeca ne uče, već vrijeme provode u igri.

Na završnu inspekciju krajem šk. g. 1936./37. došao je i prosvjetni nadzornik g. **Milan Budin**, koji se dulje zadržao kod ispitivanja djece i pregleda škole. Mali Petričani su u svemu zadovoljili g. nadzornika, pogotovo svojom pjesmom. Na samom kraju nastavne godine organizirana je i školska priredba, ali samo za djecu, jer roditelji nisu htjeli doći. Govorili su: „Kaj budu oni išli decu gljedet!“

Već na početku sljedeće školske godine organizirana je školska priredba u čijem su programu sudjelovali đaci iz Martinca, Šušnjare i Petričke. Ovaj put je priredba izvanredno uspjela i bila dobro posjećena, i od okolnih učitelja, ali i mještana koje su učitelji Špoljar i Benić napokon uspjeli zainteresirati i pridobiti. Program je bio popunjen lijepim narodnim pjesmama moslavačkoga kraja, narodnim plesovima, dječjom glumom te pojedinačnim i zbornim deklamacijama. Svrha ovih priredaba bila je da djeca svojim radom saberu što više sredstava kako bi mogla proputovati i vidjeti i ostale krajeve naše domovine. „Ako hoćemo da djeca vole svoju domovinu, potrebno je da ju i upoznadu te da vide njezine ljepote, što se nadamo da će nam i uspjeti“, zapisuje učitelj Benić u školsku spomenicu.

U dogovoru s učiteljem Špoljarom, rođenim Zagrepčaninom koji je imao mnogobrojne kontakte s vodećim kulturnim djelatnicima tog vremena, učinjen je plan zajedničkoga putovanja u Zagreb. Odredili su kako će u obilasku glavnoga grada provesti cijeli tjedan, a usput će prirediti pokoju priredbu za zagrebačku djecu,

Učitelj Eduard Špoljar s učenicima škole u Martincu

dok će sav prihod od prodaje ulaznica ići u putnu blagajnu.

Planirano putovanje u Zagreb donijelo je jedno novo, dotad nedoživljeno iskustvo za naše male junake. Vožnja vlakom i autobusom, susret sa svjetlima velegrada, obilazak zagrebačkih znamenitosti, posjet Zoološkom vrtu, kazalištu... Sve ono o čemu su prije slušali u pričama svojih učitelja, sada su mogli neposredno iskustveno dotaknuti:

Grad zaokupljuje mališane i već ih vratovi bole od gledanja i naprezanja. Sve je novo, sve veliko, brzo, divno. Nedjelja. Ujutro: zoološki vrt. Interes. Zagrepčani dočuli da smo radio-pjevači i eto čitave strke na Maksimiru. Zbor! Pjevaju mališani u 3 glasa, a Zagrepčani zinući i ne vjeruju da su to djeca iz Martinca i Petričke, udaljena 30 km od prometa. (E. Špoljar)

Vrhunac njihovoga prvoga posjeta Zagrebu

bio je nastup na radiju u izravnom prijenosu uživo. Sam radio bio je za djecu nešto neshvatljivo. Mnogi od njih nisu ga još nikad u životu ni slušali, a evo sada i sami na njemu nastupaju:

Radio-Stanica. Konferansijer uč. IV. razreda Josip Forjan. Okretan, brz, miran, sabran. Prisutni primjećuju: Drži se kao profesor. Forjan sjeda pred mikrofon i govori. Ostali gledaju u mikrofon i u druga: gutajući sline. On- Joco- njihov Joco, pa govori na radio, a mameki i tateki u Ivanskoj slušaju- njega Jocu- kako pozdravlja Zagrepčane. Zatim pjevanje u tri-četiri glasa, pa gluma Martinčana. Aplauz, uspjeh, trijumf. Točke se uslijed aplauza izvode po dva i tri puta. Čestitanja, bonboni i poziv za 1939. g. (E. Špoljar)

13. lipnja 1938. g. nastupili su naši mališani u Kaptolskoj školi u Zagrebu pred 600 djece te škole, a od mnogih su došli i roditelji, tako da je dvorana bila dupkom puna. Mali građani

DJEČJE KAZALIŠTE ŠKOLE MARTINAC I PETRIČKA

Vrlo uspješna priredba u Kaptolskoj školi

Zagreb, 15. VI.

U nedjelju slušali smo na radiju male pjevače sa sela Martinca i Petričke. Skladni dječji glasovi oživjeli su raspored dječjeg sata. Pjevali su troglasno i što se mora priznati savršeno točno i dinamično. Mali conferansier iz Martinca, koji je oživio čitav program svojom conferansom, najavio je na koncu programa, da će isti zbor pjevača i diletanata, koje vode nastavnici gg. Eduard Špoljar i Jura Benić, nastupiti 13. o. mj. u Kaptolskoj osnovnoj školi. Na toj uspješnoj priredbi naši su mališani sa sela pokazali, da su ravni djeci iz grada u svakom pogledu. Skladni glasovi i sigurnost kretanja po pozornici dokazali su, da ih vode vrsni nastavnici i pedagozi. Poslije zbornog pjevanja, prikazivao se igrokaz od Eduarda Špoljara »Miš u sanduku«, te igrokaz Branka Špoljara »Novi član« (oba igrokaza su štampana u knjizi Mali glumac). Puna dvorana, obilan aplauz, bili su dokaz posvemašnjeg uspjeha i nagrada za naporan rad nastavnika Eduarda Špoljara i Jure Benića. Djeca sa sela oduševljena su grlila djecu iz grada i ponijela su neizbrisive uspome ne iz našeg Zagreba kao kulturnog centra. Ova je priredba manifestirala zbliženje grada sa selom među najmanjima. Ovakav rad oko zbližavanja naših najmladjih treba da se ozbiljno shvati i pokrene i na ostalim selima, pa će uspjeh biti jednako lijep.

Jutarnji list, lipanj 1938. g.

divili su se malim seljacima na lijepo izvedenom programu i odali im priznanje dugim aplauzom, kako djece tako i njihovih roditelja. Morali su cijeli program ponoviti, a dnevne novine sutradan su osvanule s lijepim člancima o tim njho-

vim priredbama. Par dana poslije Zagreba isti su program izveli i u obližnjoj Čazmi.

Vidjevši prilikom završnog posjeta školi njihov atraktivan glazbeno-scenski program, prosvjetni nadzornik g. Budin inzistirao je da o trošku kotarskoga poglavarstva, kao ogledni primjer rada i uspjeha, nastupe i na godišnjem susretu svih učitelja Bjelovarskoga kotara. Prijedlog je prihvaćen i ostvaren u Bjelovaru 25. lipnja 1938. g., nastupom djece Martinca i Petričke pred Nastavničkim vijećem sastavljenom od 110 učitelja.

Glas Bjelovara tom prigodom piše: Pod vodstvom svojih agilnih učitelja Špoljar Ede i Benić Jura, došlo je 40 učenika na kolima u Bjelovar pa su pred svima učiteljima pokazali svoje umjetnine. Mora se iskreno priznati da su djeca pjevala savršeno i dinamično. Skladni glasovi, sigurnost kretanja po pozornici, kao i sve geste, dokazuju uspješan vanškolski rad učitelja i pedagoga Benića i Špoljara. Po dječjoj izvedbi, a u vezi priredbe, održao je Eduard Špoljar uspješno predavanje „Vanškolski rad učitelja sa sela“. Da je uspio u prikazu i predavanju, dokazao je spontani aplauz kojim su ga obdaruili njegovi drugovi.

U sljedećem članku „Novosti u uzgojnim metodama u osnovnim školama“, objavljenom u Glasu Bjelovara početkom srpnja 1938. g., u svom opširnom osvrtu na održani veliki učiteljski skup, novinar izdvaja zanimljivo i uspješno predavanje Ede Špoljara na temu „Dječja gluma oživljuje nastavu“ u kojem je prikazao razliku između nove i stare škole:

U staroj školi čiji su temelji još uvijek dosta jaki, učitelj je bio za djecu golemo strašilo koje često svirepo kažnjava njihove šale i nestašluke i koje je tu samo da im dosađuje računima i pjesmicama koje treba učiti napamet. Princip stare škole bila je dresura. Suvremeni nastavnik ukida dresuru, odbacuje onaj

nemogući odnos između djeteta i učitelja i nastoji da se djetetu približi kao prijatelj, poznajući i imajući uvijek pred očima lako ranjivu dječju psihu. Njegova je zadaća da učini rad i učenje djetetu što lakšim i zabavnijim, ne dirajući u njegovu slobodu. Time postizava kod djece iskrenost, samostalnost i slobodu odlučivanja i prijateljstvo što mu omogućuje da lakše i potpunije svladava određeno gradivo.

Autor članka zaključuje kako za oživljavanje rada u školi naročito značenje imaju igrokazi koje djeca sama izvode i režiraju, a učitelj Špoljar nije ostao samo kod konstatacije potrebe takvog rada nego je na svojoj školi tu teoriju proveo u djelo. Isti su dan Martinčani i Petričani izveli i program za učenike bjelovarskih škola.

Tako je završila školska godina 1937./38. I još jedan fenomen. Uvijek se djeca raduju školskom raspustu. Kad sam za kraj školske godine pročitao ocjene, oni udarili u plač. Bio sam iznenađen pa se i meni orosiše oči. Bili su tužni i žalosni jer dva mjeseca se nećemo vidjeti. (J. Benić)

Rezultat za djecu: Plašljiva, skutrena, plaha, šutljiva djeca martinačka postaju odvažni, jaki, borbeni, samosvjesni glumci. Imaju samopouzdanja i autodisciplinu. Spoznaju svoju vrijednost! Spoznaju zajednicu!

Rezultat za učitelja: Olakšan rad jer djeca raspoložu sa većim krugom spoznaja, iskustva, djeca su aktivna, sudjeluju u svemu i što je važno odvažna su. Ispituju, prosuđuju, važu, uspoređuju i uspjeh je odličan- jer život uči.

I tako je gluma pomogla oko izgradnje samostalne ličnosti djeteta i nastave. Dala je poticaj za novi rad, novi napor, volju! Naglasila je gluma dječje samopouzdanje i oni se laćaju svega u nastavi sa puno vjere i volje, jer znaju da pouzdanje vodi cilju. (E. Špoljar)

Uspjeh koji su polučili u Zagrebu i pred strogom prosudbom svih učitelja Bjelovarskoga kotara, gdje je bilo puno priznanja, a pomalo i

kolegijalne zavisti, bio im je velik poticaj da nastave. Njihova mala sela postala su im pretijesna i tako su oni osnaženih i raširenih krila željeli osvojiti taj veliki, nepoznati svijet.

Svjetla pozornice

Školska godina 1938./39. započela je u novom ozračju i s puno planova. Učitelji Benić i Špoljar svojim su učenicima obećali put na more, zato su djeca s veseljem radila i napredovala jer su znala da će putovati samo dobri đaci. Uz propisano gradivo marljivo su učili pjevanje, dječje igrokaze i sve ostalo čime su popunjavali svoje programe.

U okviru Radio- Zagreba postojao je tada poseban odsjek Dječje proljeće, koji su vodili renomirani kulturni radnici **Mladen Širola** i **Tito Strozzi**. Oni su tih predratnih godina vodili i kazalište Dječje carstvo koje je djelovalo pri HNK pa su zato i umjeli dobro prepoznati aktivnosti učitelja Benića i Špoljara. Dostavljena im je pismena ponuda s opširnim obrazloženjem za svaku točku izvedbe, što su oni prihvatili. Ugovoren je nastup na radiju u lipnju 1939. godine. Bilo je dovoljno vremena za uvježbavanje i pripremu toga izvanrednoga zadatka. Sastavljen je i konkretan program, kako ne bi bilo lutanja. Izabrano je desetak pjesama koje su morale biti potpuno uvježbane za troglasno, a neke i četveroglasno pjevanje: *Teče teče bistra voda, Oj javore, javore, Što nam radi onaj dido stari, Povila se bijela loza vinova, Svi Cigani sveca slave, Ajte voci moji ... U isto vrijeme Edo Špoljar uvježbavao je s učenicima pojedinačne dramsko-scenske izvedbe: Rođo, Kokošar, Jajčar, Pekar...*

Kao generalna proba predstojećega zagrebačkoga programa **21. svibnja 1939. g.** u

3. i 4. razred učenika Donje Petričke u šk. g. 1938./39.

Hrvatskom domu u Garešnici priređen je veliki koncert koji je organizirao učitelj **Josip Štefanac**, Benićeve prethodnik u školi u Donjoj Petričkoj. Nastup je uspio izvan svakog očekivanja, a priredbe su potom održane i u svim okolnim mjestima. Na tim su nastupima sakupili 3 500 dinara pa su zarađenim novcem učenici mogli **12. lipnja 1939. g.** krenuti na za njih potpuno besplatno veliko putovanje: Ivanska – Bjelovar – Zagreb – Karlovac – Ogulin – Sušak – Kraljevica i natrag. Ekскурzija je trajala 12 dana, a na nju je išlo četrdesetak učenika.

Turneja je započela nastupom i priredbom organiziranom za sve učenike bjelovarskih pučkih škola.

Čuši još protekle godine djecu Petričke i Martinca na radiju, poznati zagrebački glazbenici **Mladen Pozaić**, **Ivo Brkanović** i **Slavko Modrijan** pozvali su ih da nastupe i na velikoj

smotri dječjih pjevačkih zborova. Nastupili su s 4 pjesme, dvije kao zbor iz Petričke, a druge dvije kao zbor iz Martinca, no kod ocjenjivanja su ih tretirali kao jednu pjevačku skupinu. Prvo mjesto osvojio je dječji zbor iz Šestina koji je vodio Ivo Brkanović, drugi je bio zbor Slavka Modrijana, a treće je mjesto osvojio zbor Petrička-Martinac, što samo potvrđuje koliko su mali Moslavci uistinu bili dobri.

U svakom su mjestu na putu održali svoju unaprijed isplaniranu i dogovorenu priredbu, zaradili nešto novaca kako bi pokrili troškove prehrane i najma dvorane- pa krenuli dalje. U lijepoj uspomeni ostao je djeci Karlovac gdje su bili iznenađeni dočekom malih harmonikaša koji su ih svojom svirkom pratili kroz cijeli grad i pobudili pravu senzaciju. Isti dan poslije podne priredili su koncert za sve pučke škole u Karlovcu i za one iz bliže okolice. Dvorana u Hrvatskom

**KONCERAT ŠKOLA
MARTINAC-PETRIČKA**
iz Bjelovarskog kotara, u jučerašnjem rasporedu dječjeg sata na našoj radio-stanici.

Z a g r e b, 15. VI.

-ić- U jučerašnji raspored dječjeg sata na radio stanici unijela su mnogo istinskog i naravnog života djeca iz sela Martinac i Petrička kraj Bjelovara. Povezani program ocrtao je slikovitu cjelovitost: život našeg sela. Pjevački zbor (sastavljen od obih škola) zavrijedjuje osobitu pažnju. Zbor je harmonički i dinamički dotjeran. Pjevalo se dijelom troglasno, dijelom četveroglasno. — Osim uspjelog nastupa pjevača naročito je zapažen mali Ivo Valentak kao solista, u pjesmi »Prošetala Mara« i u pjesmi »Vu plavem trnacu«. Zatim vrlo uspjeti duet. Nastupili su i mali glumci, od kojih se naročito svidio mali Ivo Tortić, koji je recitirao solo scenu »Pekar« od Branka Špoljara i »Prvake« od E. Špoljara. Vodje škola su agilni učitelji Eduard Špoljar i Jura Benić. Konferansu medju pojedinim točkama uspjelo je vodio mali Josip Florjan. Poslije Zagreba nastavljaju obe škole put u Karlovac i Sušak, gdje će održati koncerte s istim programom. Ovakve priredbe trebale bi naići na razumjevanje kod javnosti, jer se time upoznavaju djeca grada sa djecom sela.

Jutarnji list, lipanj 1939. g.

domu bila je dupkom puna djece i građana. Sav taj lijepi ugođaj u Karlovcu organizirala im je **gđa Marija Veselić**, učiteljica iz Šušnjare, rodom Karlovčanka. Nakon izvedenog programa krenuli su u Mostanje, predgrađe Karlovca, gdje im je u roditeljskoj kući Jure Benića bila osigurana večera i konačište.

Nekoliko su dana razgledali Karlovac, a po-

tom krenuli za Sušak, gdje ih je čekao prvi susret s morem, o kojemu su toliko puta čuli i čitali:

*Idućeg dana opet na vlak pa za Sušak. Već na Plasama naši žabari ugledaše more. Iako već i prezasićeni sve novih i novih utisaka, more je napravilo novi dio raspoloženja. U Sušaku smo također dali program za jednu školu. Idućeg dana šetnja po Sušaku i kad smo se približili graničnom mostu na Rječini, zapjevali smo: Grlica je proso jela, sa dodatkom na kraju svake kitice- **Oj Hrvati, mili brati**, što je izazvalo s onu stranu granice komešanje, fućkanje i prijjetnje. Tako smo s ponosom učinili i taj patriotski čin. (J. Benić)*

Divljenju i zapitkivanju nije bilo kraja. Pregledali su luku, vidjeli velike preookeanske brodove koji prevažaju robu, vozili se na parobrodu, kupali ...

26. lipnja vratili su se svojim kućama s iskustvom koje u njihovim selima nikad nitko prije nije doživio: *Mala Petrička i još manji Martinac predstavljani su diljem Hrvatske kao pravi kulturni centar, koji svoja lijepa i valjana kulturna dostignuća prenosi s ponosom i svuda su prihvaćeni s oduševljenjem. Sve se može kad se hoće!!! (J. Benić)*

Poneseni ovim uspjesima, učitelji Benić i Špoljar napravili su nove, velike planove za sljedeću školsku godinu, no oni se nažalost nisu uspjeli ostvariti. Pred vratima je bio II. svjetski rat koji je naprasno zaustavio snove mnoge djece, pa tako i naših Martinčana i Petričana. Oba su učitelja dobila premještaje na nova radna mjesta, ali zato su u srcima naših malih junaka ostala sjećanja koja su ih grijala čitav život.

Pripovijest o velikom putovanju

Posebno nas je iznenađenje dočekalo kada smo tijekom našega istraživanja u književnoj

ostavštini Eduarda Špoljara pronašli „**Pripovijest o velikom putovanju**“ u kojoj je on i literarno opisao stvarne dogodovštine pučkoškolaca Martinca i Petričke. Objavljena 1955. godine u zbirci pripovjedaka „Dječak Vilim i pas Vjerni“ bila je isprva skrivena našem oku, no otkrili smo je zahvaljujući radoznalosti umirovljene knjižničarke **gđe Jasne Gambiroža** koja nam je na nju skrenula pažnju. Kako se tek nekoliko primjeraka te knjige čuva u zavičajnoj zbirci bjelovarske knjižnice, bili smo potaknuti da se ova vrijedna priča koja pripada moslavačkoj kulturno-povijesnoj baštini tiska u jednom suvremenom izdanju i tako postane dostupna svima. Tako je konačni cilj našega istraživačkoga projekta proširen i na tiskanje novoga izdanja ove manje poznate Špoljarove priče, a dio se učenika bavio i samom pripremom knjige za tisak: skeniranjem stranica te potom ispravljanjem pravopisnih i tipkarskih pogrešaka. Učenica **Melina Rudelić**, izuzetno talentirana za likovni izraz, izradila je idejno rješenje naslovnice te unutar nje ilustracije pripovijesti, a potom osmislila i dizajn pozivnica i plakata za program promocije.

Dio našega istraživanja bio je posvećen pronalazenju živućih svjedoka neposrednoga rada ovih dvaju učitelja. Osim gospe **Đurđice Ganoci**, kćeri Jure Benića, i **Vilima Špoljara**, sina Eduarda Špoljara, koji su nam velikodušno ustupili uvid u obiteljske fotografije i pisanu ostavštinu svojih roditelja, velik su svjedočki obol ovom istraživanju dale **Marija i Martina Medač** iz Donje Petričke, iz obitelji Franje Medača (starijeg) koja je učitelju Juri Beniću davala najveću potporu u vrijeme njegova učiteljevanja u Donjoj Petričkoj i s kojima je on sve do svoje smrti njegovao prijateljske odnose.

Poseban je doživljaj bio sresti i dvije živuće

učenice iz Martinca: 90-godišnjakinje **Katu Tonković** (r. Sever) i **Danicu Tortić** (r. Trgovac), koja je bila udana za svog školskog kolegu, pok. **Ivu Tortića**, talentiranoga glumca iz Martinca, ujedno i jednoga od glavnih junaka Špoljarove pripovijesti (u priči ga susrećemo pod nadimkom Ivo Trk). Drugi je junak pripovijesti dječak Crni, najbolji solistički pjevač-slavuj cijeloga zbora u kojemu smo prepoznali pok. **Ivana Valentaka** iz Samarice, o čijemu nam je životu pričao njegov sin **Đuro** koji se živo sjeća očevih priča o ovim nesvakidašnjim doživljajima iz školskih dana.

Neobičan je preplet susreta s tolikim ljudima i njihovim osobnim životnim putovanjima. Obogatili smo jedni druge, pritom gradeći jedan prekrasan i unikatan mozaik u kojemu se svaki njegov kamenčić našao na svome pripadajućemu mjestu. Tako se i završetak našega projekta u lipnju 2019., upravo sretno i nimalo slučajno poklopio s Velikim putovanjem djece Martinca i Petričke iz lipnja 1939. godine. Javnim predstavljanjem projekta i promocijom knjige koju smo upriličili u petak 14. lipnja 2019. godine na najljepši smo mogući način obilježili i **80. obljetnicu** njihovoga pothvata, u nadi da će njegovu ljepotu i umjetničko nadahnuće prepoznati i mnogi drugi.

Čudesni slapovi Mrežnice

Kreativan i inovativan duh učitelje Špoljara i Benića nisu napustili ni kada su ih život i učiteljska služba odveli iz našega kraja. Juraj Benić cijeli je svoj poslijeratni život proveo u Ivanić-Gradu gdje je pokrenuo njihovu cjelokupnu kulturnu i društvenu scenu: osnovao je *Osnovnu glazbenu školu Milke Trnine, KUD Posavac*, ivanićgradsku

radio-postaju i kino, inicirao je obilježavanje lika i umjetničkog djela Milke Trnine u Vezišću, utemeljio Narodno sveučilište.

Na isti je način i Eduard Špoljar obilježio kulturni život Bjelovara u kojemu je osnovao Narodno kazalište i gdje je godinama radio kao srednjoškolski profesor, odgajajući u mnogim generacijama gimnazijalaca ljubav i osjećaj za dramsko stvaralaštvo i pisanu riječ. Kako svjedoči **prof. Ilija Pejić** koji je proučavao Špoljarov književni i dramski rad, on je za života u Bjelovaru bio najveći autoritet na području kulture i njega se u svemu pitalo za mišljenje.

Učitelji Špoljar i Benić cijeli su život ostali međusobno povezani bliskim prijateljstvom i obostranim kumstvom na vjenčanjima. U umirovljeničkim danima u Zagrebu često su se znali družiti, pa i prisjećati svojih dana mladosti u Martincu i Petričkoj. Obojica su doživjela i duboku starost, posebno učitelj Benić koji je umro nekoliko mjeseci uoči 100. rođendana. Kada su ga članovi obitelji i prijatelji znali pitati odakle mu tolika životna energija i snaga za sve te velike poduhvate, uvijek bi odgovorio: „ Za sve su krivi moji slapovi Mrežnice!“

U ovim se riječima učitelja Benića krije upravo ono što smo na kraju ovoga našega putovanja u prošlost htjeli poručiti svima koji će po ovoj našoj priči također zaviriti u nju. Stvaralački nemir koji se rađa u slapovima nečije duše može postati neiscrpna pokretačka snaga i izvor mnogih nadahnuća. Probuditi to i odgojiti u djetetu - poslanje je svakoga učitelja. Ususret nadolazećoj reformi odgojno-obrazovnoga sustava poznatoj pod krilaticom *Škola za život*, ovom smo našom pričom pokazali da je takvih svjetlih primjera oduvijek bilo u nastavnoj praksi. Već su učitelji Benić i Špoljar postavili temelje

te nove paradigme u poučavanju i odgoju djece.

Možda je suvišno i opisivati koje su sve 'koristi' učenici imali od ovoga istraživačkoga projekta, no zapisani dojmovi najbolja su ilustracija bogatstva koje je kao iskustvo ostalo u njima:

Jako teško mi pada što je ovaj projekt završio. Obično se učenici raduju ljetu i praznicima, ali meni je tako žao što je ovaj san završio i što ovakvih iskustava teško da ću više imati u svom školovanju...

Florijan Pavlović, 8.r.

Ovaj me je projekt naučio da je samo Nebo granica!

Lovro Palošika, 8.r.

Na kraju osjećam ponos što sam bila dio ove priče. Tijekom projekta sam shvatila da se prošlost može i mora očuvati kako bi naša djeca i unuci znali sve ljepote i tajne našega rodnoga kraja.

Puno toga smo otkrili, a u našem radu bilo je i smijeha i ozbiljnosti. Bio je ovo savršeno odrađen posao! Rado bih ovakvo iskustvo opet ponovila.

Nikolina Zjačić, 8.r.

Na kraju ovoga našega Puta možemo i sami opet poželjeti da i mi učitelji u OŠ Ivanska uskoro opet budemo darovani nekom sličnom pričom koja će i nas i naše učenike pozvati u neki novi istraživački projekt. Navikli da nas naša nedovoljno istražena prošlost zna s vremena na vrijeme iznenaditi, ne sumnjamo da će tako i biti!

Predstavljanje projekta i promocija Pripovijesti o velikom putovanju u Ivanskoj 14. lipnja 2019. g.

Katica Šarlija